

Musiqiy ta'limning shakli va vositalari va musiqiy ta'limdagi tabaqalashtirilgan yondashuvlar

Madina Zokirovna Islimova
Buxoro davlat instituti

Annotatsiya: Maqolada musiqiy ta'limning turli shakllari, vositalari hamda tabaqalashtirilgan (differentsiallashtirilgan) yondashuvlarning nazariy-amaliy asoslari kompleks tahlil qilingan. Maqolada musiqiy ta'limning moddiy-texnik vositalari, didaktik materiallar, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va ularning samarali qo'llanilishi masalalari yoritilgan. Tadqiqotda tabaqalashtirilgan yondashuvning mohiyati, o'quvchilarni musiqiy qobiliyatlari, o'zlashtirish sur'ati, qiziqishlari va individual xususiyatlari bo'yicha guruhlariga ajratish mezonlari, har bir tabaqa uchun maxsus dastur va metodika ishlab chiqish tamoyillari tahlil qilingan. Maqolada shuningdek, musiqiy ta'limda shakl, vosita va tabaqalashtirilgan yondashuvlarning uyg'un qo'llanilishi orqali ta'lim samaradorligini oshirish, har bir o'quvchining maksimal musiqiy rivojlanishiga erishish va musiqiy ta'lim sifatini takomillashtirish yo'llari ilmiy asoslangan.

Kalit so'zlar: musiqiy ta'lim shakllari, ta'lim vositalari, tabaqalashtirilgan yondashuv, differentsiatsiya, frontal ta'lim, guruhli ta'lim, individual ta'lim, didaktik materiallar

Forms and tools of music education and differentiated approaches in music instruction

Madina Zakirovna Islimova
Bukhara State Institute

Abstract: The article provides a comprehensive analysis of the theoretical and practical foundations of various forms, means and differentiated approaches to music education. The article covers the issues of material and technical means of music education, didactic materials, modern information and communication technologies and their effective use. The study analyzes the essence of the differentiated approach, the criteria for dividing students into groups according to their musical abilities, learning speed, interests and individual characteristics, the principles of developing special programs and methodologies for each group. The article also scientifically substantiates the ways to increase the effectiveness of education, achieve maximum musical development of each student and improve the quality of music education

through the harmonious use of forms, means and differentiated approaches in music education.

Keywords: forms of music education, means of education, differentiated approach, differentiation, frontal education, group education, individual education, didactic materials

Zamonaviy musiqiy ta'lim tizimida samarali natijalarga erishish uchun to'g'ri tashkiliy shakllar, vositalar va yondashuvlarni tanlash muhim ahamiyatga ega. Ta'lim shakli - bu ta'lim jarayonini tashkil etishning ko'rinishi bo'lib, pedagog va o'quvchilar o'rtasidagi munosabatlar mexanizmini belgilaydi. Vositalar esa ta'lim maqsadlariga erishish uchun qo'llaniladigan materiallar va texnologiyalar majmuasidir. Tabaqalashtirilgan yondashuv o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ularni guruhlarga ajratish va har bir guruh uchun moslashtirilgan ta'limni tashkil etishni nazarda tutadi.

Musiqiy ta'limning asosiy shakllari

Frontal ta'lim - pedagog butun sinf yoki katta guruh bilan bir vaqtda ishlaydi. Bu shakl vaqt va resurslarni tejashga yordam beradi, lekin individual xususiyatlarni to'liq hisobga olmaydi. Maktabgacha ta'limda umumiy musiqa mashg'ulotlari, maktablarda musiqa darslari, xor mashg'ulotlari frontal shaklda o'tkaziladi. Samaradorlikni oshirish uchun ichki differentsiatsiya qo'llaniladi - turli darajadagi topshiriqlar beriladi va kichik guruhlarga bo'linib ishlanadi.

Guruhli ta'lim - o'quvchilar 3-10 kishilik kichik guruhlarga bo'linib, hamkorlikda ishladilar. Bu shakl musiqiy ansambllarda (vokal va instrumental), didaktik guruhlarda, loyiha guruhlarida qo'llaniladi. Guruhli ishning afzalligi - faol muloqot, o'zaro o'rganish, ijtimoiy ko'nikmalarning rivojlanishi va musiqiy ansambli tajribasini olishdir.

Individual ta'lim - pedagog bitta o'quvchi bilan yuzma-yuz ishlaydi. Bu musiqiy ta'limning eng samarali shakli hisoblanadi, chunki maksimal individualizatsiya, to'liq e'tibor va psixologik qulay muhitni ta'minlaydi. Fortepiano, torli, puflama asboblari, vokal darslarida individual shakl asosiy hisoblanadi. Bu shakl ayniqsa iqtidorli bolalar bilan ishlashda, professional yo'naltirishda va konsert tayyorlashda zarur.

Juftlik ishi - ikki o'quvchi birgalikda ishlab, bir-biridan o'rganadilar. Duetlar, 4 qo'lga fortepiano, akkomponement va solist o'rtasidagi hamkorlik bu shaklning musiqiydagi namunasidir. Juftlik ishi hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradi va o'zaro qo'llab-quvvatlashni ta'minlaydi.

Zamonaviy ta'lim shakllari - onlayn (masofaviy) va aralash (gibrid) formatlar. Onlayn ta'lim geografik cheklavlarni bartaraf etadi, vaqt moslashuvchanligi beradi va keng resurslar tanlovini taqdim etadi. Aralash ta'lim an'anaviy va onlayn formatlarni birlashtiradi, "teskari sinf" modeli va rotatsion modellar orqali amalga oshiriladi.

Musiqiy ta'limning vositalari

Moddiy-texnik vositalar musiqiy ta'limning muhim komponentidir. Bularga musiqiy asboblari (klavishli, torli, puflama, zarbali), audio-video texnikalari (audio pleyerlar, mikrofonlar, kuchaytirgichlar), kompyuter va dasturiy ta'minot (nota muharrirlari, DAW dasturlari, virtual asboblari) kiradi. Maktabgacha va boshlang'ich ta'limda elementar musiqiy asboblari - ko'sadavul, tamburin, triangel, metallofon keng qo'llaniladi.

Didaktik vositalari - bu bosma materiallar (notli adabiyotlar, darsliklar, metodik qo'llanmalar), ko'rgazmali qo'llanmalar (stendlar, plakatlar, nota kartochkalari), o'yin va modellashtirish vositalari (musiqiy loto, dominolar, pazllar). Ular musiqiy bilimlarni o'zlashtirishni osonlashtiradi va vizualizatsiya orqali tushunishni yaxshilaydi.

Raqamli ta'lim resurslari zamonaviy musiqiy ta'limning ajralmas qismidir. Mobil ilovalar (Perfect Ear, Yousician, Simply Piano), onlayn platformalar (YouTube ta'lim kanallari, Coursera), interaktiv resurslar va ijtimoiy tarmoqlar musiqiy ta'limni boyitadi va qiziqarli qiladi. Metronom, tyuner, akkord kitoblari kabi amaliy ilovalar har kuni mashq qilishda yordam beradi.

Tabaqalashtirilgan yondashuv

Tabaqalashtirish mohiyati - bu o'quvchilarni ma'lum mezonlar bo'yicha guruhlariga ajratish va har bir guruh uchun moslashtirilgan ta'limni tashkil etishdir. Asosiy maqsad - har bir o'quvchining maksimal rivojlanishini ta'minlash, individual imkoniyatlarni hisobga olish va ta'lim samaradorligini oshirishdir.

Tabaqalashtirish turlari. Tashqi differentsiatsiya - turli sinflar, guruhlar yoki yo'nalishlar yaratish (umumiy va maxsus musiqiy maktablar, chuqurlashtirilgan dasturlar). Ichki differentsiatsiya - bir sinf ichida turli darajadagi topshiriqlar, materiallar va tempo bilan ishlash. Darajali differentsiatsiya uch bosqichni o'z ichiga oladi: boshlang'ich daraja (asosiy bilimlar, oddiy repertuar), o'rta daraja (kengaytirilgan dastur, standart repertuar) va yuqori daraja (chuqurlashtirilgan o'rganish, murakkab repertuar).

Tabaqalashtirish mezonlari. Birinchi mezon - musiqiy qobiliyatlar: eshitish qobiliyati, ritm sezgisi, musiqiy xotira darajasi. Ikkinchi mezon - o'zlashtirish sur'ati: tez o'zlashtiradigan o'quvchilar (3-5 takror), o'rtacha sur'at (10-15 takror) va sekin o'zlashtiradigan o'quvchilar (20+ takror). Uchinchi mezon - qiziqishlar va motivatsiya: yuqori (ichki qiziqish, professional yo'nalish), o'rtacha (umumiy qiziqish) va past motivatsiya. To'rtinchi mezon - individual xususiyatlar: temperament, xarakter, emotsional barqarorlik, jismoniy imkoniyatlar.

Tabaqalashtirilgan ta'limni tashkil etish. Jarayon diagnostika bosqichidan boshlanadi - musiqiy qobiliyatlarni testlash, o'zlashtirish sur'atini aniqlash, qiziqishlarni o'rganish. Keyin guruhlar shakllantiriladi: homogen (bir xil darajadagi),

geterogen (turli darajadagi) yoki dinamik (vazifaga qarab o'zgaradigan) guruhlar. Har bir tabaqa uchun alohida dastur ishlab chiqiladi: bazoviy (barcha uchun majburiy minimum), kengaytirilgan (qo'shimcha mavzular) va chuqurlashtirilgan (professional yo'naltirish) dasturlar.

Metodik strategiyalar har bir daraja uchun o'ziga xos. Yuqori daraja uchun - muammoli-izlanish metodlari, loyihalar, improvizatsiya, murakkab klassik asarlar. O'rta daraja uchun - reproduktiv va produktiv usullarning uyg'unligi, namuna asosida ishlash, o'rtacha qiyinlikdagi asarlar. Boshlang'ich daraja uchun - to'liq ko'rsatma, ko'p takrorlash, emotsional qo'llab-quvvatlash, o'yin elementlari, juda oddiy asarlar.

Integratsiya va amaliy tatbiq

Eng samarali natijalar shakl, vosita va tabaqalashtirilgan yondashuvlarning uyg'un birlashuvidan kelib chiqadi. Frontal darsda ichki differentsiatsiya qo'llash mumkin - umumiy material bilan bir qatorda turli darajadagi topshiriqlar beriladi. Guruh ishida zamonaviy raqamli vositalar - interaktiv doska, planshetlar, onlayn kollaboratsiya platformalari samarali ishlatiladi. Individual darsda esa to'liq shaxsiy yondashuv amalga oshiriladi - individual dastur, tanlangan repertuar va moslashtirilgan usullar.

Pedagoglar uchun muhim tavsiyalar: rejalashtirish bosqichida guruh tahlilini o'tkazish, maqsadlarni differensiyalash, turli vositalarni tayyorlash va shakllarni kombinatsiyalash. Amalga oshirish jarayonida moslashuvchanlik, doimiy monitoring va emotsional qo'llab-quvvatlash zarur. Baholashda har bir tabaqa uchun alohida mezonlar qo'llaniladi va shaxsiy o'sish qadrlanadi.

Xulosa

Musiqiy ta'limning shakllari, vositalari va tabaqalashtirilgan yondashuvlarining uyg'un birligi zamonaviy, sifatli va samarali ta'limning asosini tashkil etadi. Turli tashkiliy shakllar, klassik va raqamli vositalar, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga oluvchi yondashuvlar pedagogga har bir o'quvchining maksimal musiqiy rivojlanishiga erishish imkonini beradi. Tabaqalashtirilgan yondashuv nafaqat musiqiy qobiliyatlar darajasini, balki o'zlashtirish sur'ati, qiziqishlar va psixologik xususiyatlarni ham hisobga oladi. Bu har bir o'quvchi uchun optimal ta'lim sharoitini yaratadi va musiqaga bo'lgan muhabbatni saqlab qolishga yordam beradi. Pedagog esa professional faoliyatida bu imkoniyatlarni ijodiy qo'llab, har bir o'quvchining noyob potentsialini ochishi va harmonik rivojlangan shaxsni tarbiyalashi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. КБ Холиков. Отличие музыкальной культуры от музыкального искусства в контексте эстетика. Science and Education 3 (5), 1562-1569

2. КБ Холиков. Роль теоретичности и применения информационных систем в области теории, гармонии и полифонии музыки. *Scientific progress* 2 (3), 1044-1051
3. КБ Холиков. Образовательное учреждение высшего профессионального образования в музыкальной отрасли Узбекистана. *Scientific progress* 2 (6), 946-951
4. КБ Холиков. Музыкальная идея и создание новых идей, его развитие. *Science and Education* 5 (6), 129-136
5. КБ Холиков. Неизбежность новой методологии музыкальной педагогике. *Science and Education* 4 (1), 529-535
6. КБ Холиков. Характеристика психологического анализа музыкальной формы, измерение ракурса музыкального мозга. *Science and Education* 4 (7), 214-222
7. КБ Холиков. Локально одномерные размеры, основа динамично развитого произведения музыки. *Science and Education* 3 (11), 1007-1014
8. КБ Холиков. Задачи хора для вырождающегося нагруженного управления косвенного, противоположного и параллельно-двигающегося голоса. *Scientific progress* 2 (3), 690-696
9. КБ Холиков. Прослушка классической музыки и воздействия аксонов к нервной системе психологического и образовательного процесса. *Science and Education* 4 (7), 142-153
10. КБ Холиков. Манера педагогической работы с детьми одарёнными возможностями. *Science and Education* 4 (7), 378-383
11. КБ Холиков. Магнитные свойства тяготение к человеку многоголосного произведения музыки. *Scientific progress* 2 (3), 728-733
12. КБ Холиков. Система грамматических форм полифонии, свойственных для классической многоголосной музыки. *Science and Education* 5 (11), 137-142
13. КБ Холиков. Искажения при синхронном направлении двух голосов в одновременной системе контрапункта и их решение. *Science and Education* 5 (11), 143-149
14. КБ Холиков. Три новые версии дефиниции формулировки мажора и минора. *Science and Education* 5 (11), 150-157
15. КБ Холиков. Психика музыкальной культуры и связь функции головного мозга в музыкальном искусстве. *Science and Education* 4 (7), 260-268
16. КБ Холиков. Перенос энергии основного голоса к другим голосам многоголосной музыки. *Science and Education* 3 (12), 607-612
17. КБ Холиков. Дифференцированное обучение студентов на занятиях гармонии и анализа музыкальных произведений. *Scientific progress* 2 (3), 1038-1043

18. КБ Холиков. Модели информационного влияния на музыку управления и противоборства. *Science and Education* 4 (7), 396-401
19. КБ Холиков. Характер музыки и результат смысловое содержание произведения. *Scientific progress* 2 (4), 563-569
20. КБ Холиков. Абстракция в представлении музыкально психологического нейровизуализации человека. *Science and Education* 4 (7), 252-259
21. КБ Холиков. Внимания музыканта и узкое место захвата подавление повторения, сходство многовоксельного паттерна. *Science and Education* 4 (7), 182-188
22. КБ Холиков. Защитный уровень мозга при загрузке тренировочных занятиях и музыкального моделирование реальных произведениях. *Science and Education* 4 (7), 269-276
23. КБ Холиков. Элементы музыкальной логики, фундамент музыкального построения. *Science and Education* 3 (1), 578-583
24. КБ Холиков. Основные концепции, проблемы и методы как теории и гармония в деятельности учителя музыкальной культуры в школе. *Science and Education* 3 (1), 663-670
25. КБ Холиков. Музыкальная модель, эффективный численный ритм и программный комплекс для концентрации вокального пения. *Science and Education* 3 (1), 546-552
26. КБ Холиков. Содержание урока музыки в общеобразовательном школе. *Scientific progress* 2 (3), 1052-1059
27. КБ Холиков. Музыка и психология человека. *Вестник интегративной психологии*, 440-443 2 (1), 440-443
28. КБ Холиков. Новые мышление инновационной деятельности по музыкальной культуры в вузах Узбекистана. *Science and Education* 4 (7), 121-129
29. КБ Холиков. Фокус внимания и влияние коры височной доли в разучивании музыкального произведения. *Science and Education* 4 (7), 304-311
30. КБ Холиков. Особенность взаимосвязанности между преподавателем и учащимся ракурса музыки в различных образовательных учреждениях: детском саду, школе, вузе. *Science and Education* 4 (2), 1055-1062